

6 REGION

Vodiaci pes dáva slepému samostatnosť a sebadôveru

Štyrom zrakovo postihnutým ľuďom odovzdali v Nitre štvornohých pomocníkov – vycvičených vodiacich psov.

NITRA. Eva Kaletová prišla o zrak v inkubátore, takže nevidí prakticky od narodenia. Napriek zrakovému postihnutiu vyštudovala strednú školu v Levoči a Prešovskú univerzitu. A už druhý rok pracuje ako masérka v nemocnici v Starej Ľubovni.

Do nemocnice ju denne sprevádza jej vodiaci pes Indi. Labradorský retríver z účelového chovu Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy v Bratislave sa narodil v novembri 2012. Presne o dva roky neskôr – po výchove a špeciálnom výcviku – sa Indi dostal k nevidiacej Eve. A prevrátil jej život naruby.

Labrador nájde zebry aj miesto v kaviarni

A to nielen v tom, že teraz oveľa viac chodí peši. „Odkedy ho mám, som samostatná, viem sa dostať tam, kam potrebujem. Vezmem psika a nemusím na nikoho čakať,“ hovorí Eva Kaletová. Indi jej pri chôdzi pomáha s orientáciou v prostredí. Nájde priechody pre chodcov, presne označí, kde začínajú a končia. Obide ľudí či lešenia a vedie Evu tou častou chodníka, ktorou sa dá prejsť. Dokáže nájsť odpadkový kôš či voľné miesto v kaviarni.

Pre nevidiacu Evu je Indi hotový poklad. Zvykla si naňho ľahko. Horšie to bolo s orientáciou vonku, keď pred životom s Indim ju do práce vozili na aute. „Spočiatku som nevedela vnímať priestor, nevedela som, kde presne na trase sa nachádzam. To som prekonala so svojou asistentkou. Držali sme sa za ruky a ona mi komentovala, kde sme, ktorým smerom idú autá, kde sú niektoré orientačné body, napríklad lampy či koše,“ spomína Eva Kaletová.

Indiho popisuje ako flegmatika a veľmi pokojného psa, ktorý sa rád hrá. Celú starostlivosť oňho zvláda sama. Aj preto, že pes je od vychovávateľky a trénerky zvyknutý na manipuláciu s jeho telom potrebnú pre pravidelnú starostlivosť.

Z dediny do veľkomesta

Indi trávil počiatkové mesiace svojho života u vychovávateľky. Aj keď ešte netrénoval špeciálne povely, musel už v prvom roku zvládnuť veľa. Učil sa základným hygienickým návykom a povelom, zvykal si na život v byte pri ľuďoch, navykal si na psy a iné zvieratá či na výjazdy do rôznych typov prostredia – od úradov cez obchody až po autobusy.

Od vychovávateľky sa čierny labrador dostal k trénerke vodiacich psov, ktorá už šiesty rok spolupracuje s Výcvikovou

Nevidiaca Eva Kaletová so svojim čiernym labradorom Indim.

FOTO: TOMÁŠ HOLUBEK

škoulou pre vodiace a asistenčné psy. Zo začiatku riešila jeho nižšie sebedôverie, ktoré nadobudol počas vyrastania medzi dominantnými a staršími psami. Dobrým znakom bolo to, že labradora bavila spolupráca s človekom.

Indi žil v rodine trénerky a bez problémov akceptoval všetkých jej členov, vrátane 11-ročnej sučky slovenského čuvača, ktorá bola paňou dvora a záhrady. Prijal tiež tri mačky, ktoré pokojne mohli vyseďať na gauči či vyskočiť na posteľ. Labrador rešpektoval všetky stanovené pravidlá v rodine. „Keď sú pravidlá pre psa jednoznačné, je vyrovnaným a spokojným tvorom,“ hovorí trénerka Jana.

Začiatky ale neboli ľahké. Indi sa z dediny premiestnil do ruchu veľkomesta, v ktorom sa spočiatku nedokázal sústrediť a spolupracovať s človekom. Postupne však čierny labrador začal odkrývať svoje kvality a všetko nasvedčovalo tomu, že má predpoklady stať sa veľmi dobrým pomocníkom človeku so zrakovým postihnutím.

Trauma z dáždnikov

Pri výcviku vyskočila problémy, ktoré môžu byť pre budúceho vodiaceho psa tvrdým orieškom. Pre Indiho boli takou vecou vystreľovacie dáždniky. Pre psika boli dlho nočnou morou.

„Spomínam si, že raz, keď sme vodili naslepo, čiže som mala na očiach nepriehľadné okuliare, sa práve spustil strašný lejak. Ľudia začali vystreľovať dáždniky a Indi sa vtedy zastavil a už sa nepohol. Prudký dážď po mne stekal, už som bola celá mokrá a on stál!“ prezrádza trénerka Jana. Vtedy nepomohlo nič. Indiho musela zobrať za vodidlo a odviesť pod striešku, kde sa schovávalo viac

ľudí bez dáždnikov. Tam z labradora opadol stres a mohol pokračovať v tréningu.

Jana labradorovu traumu vyriešila svojisky. Indimu začala dávať večeru pod veľký čierny pánsky dáždnik. Odvtedy sa psík dáždnikov nebojí.

Navigátor a operátor

Aj tento príbeh iba ilustruje, aký nesmierne náročný je výcvik vodiaceho psa. Zvíra musí zvládnuť štyridsať povelov. Najťažšie sa pritom psy učia samostatnosti v rozhodovaní – musia sa doslova naučiť rozmyšľať.

Pes a jeho nevidiaci majiteľ sú totiž vodiacom dvojicou, v ktorom je človek navigátorom a pes operátorom zodpovedným za vykonanie povelov a za bezpečnosť pohybu. Vodiaci pes musí dokázať odmietnuť povel vykonať, ak je to extrémne nebezpečné alebo nemožné.

Riešeni v takých prípadoch je niekoľko. Skúsený vodiaci pes jednoducho vyberie inú cestu alebo prekážku obíde a vráti sa do pôvodného smeru. Neskúsený pes potrebuje, aby jeho majiteľ slepeckou palicou zistil, o akú prekážku ide a pomohol psovi rozhodnúť, ako problém vyriešia.

Štát nezaplatí ani polovicu nákladov

Kým vycvičený vodiaci pes príde k človeku so zrakovým postihnutím, predchádza tomu dlhý a nákladný proces. Vykonná ho Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy v Bratislave. Za dvadsať rokov existencie vycvičila a odovzdala klientom 117 vodiacich a dva asistenčné psy. Z tohto počtu je momentálne zhruba 35 psov v aktívnej službe.

Sústredenie majiteľov vodiacich psov, na ktorom odborníci zo školy odovzdali štyrom lu-

dom so zrakovým postihnutím ich štvornohých pomocníkov, prebiehalo minulý týždeň v Nitre. Pre školu je odovzdanie psov ukončením výcviku.

„Úloha takéhoto psa je bezpečne previesť človeka z bodu A do bodu B, pričom pes i jeho majiteľ musia fungovať ako tím. Verejnost má väčšinou predstavu, že ten človek sa chytí rúčky a ide. Takto to nefunguje. Musí sa naučiť ako zadávať povely, ako pracovať s hlasom, aké povely má zadávať, ako s ním ten pes komunikuje,“ vysvetlila riaditeľka školy Jarmila Virágová.

Škola okrem vodiacich psov cvičí aj asistenčné psy. Na tie majú podľa slovenskej legislatívy nárok iba telesne postihnutí. V zahraničí pritom pomáhajú asistenčné psy ľuďom s celou škálou diagnóz, napríklad cukrovkárom či imobilným pacientom. Dokážu podať predmety, pomôcť pri obliekaní či dať veci do práčky.

Podľa slovenskej legislatívy je vodiaci pes kompenzačná pomôcka. Na jedného štát prispieva maximálne sumou 8 502,67 eur. Skutočné náklady však vyskakujú až na 19 278 eur. „Pre človeka so zdravotným postihnutím je nereálne, aby si rozdiel dofinancoval sám, preto neustále hľadáme partnerov, vďaka ktorým budeme môcť aj naďalej pomáhať ľuďom so zrakovým postihnutím prostredníctvom kvalitných vodiacich psov,“ povedala Katarína Kubišová z výcvikovej školy, ktorá využíva psy plemena labradorský retríver. Dôvodom je vyrovnaná a priateľská povaha ako aj dobrá spolupráca s človekom.

Výcvik psov je veľmi náročný a a len polovica šteniat sa stane vodiacim psom. Klient môže čakať mesiace, kým pes prejde výchovou a výcvikom.

TOMÁŠ HOLUBEK

Nelka (6) a Dorka (4) majú dokopy toľko rokov, čo národná výstava zvierat. Najviac sa im zapáčili králiky. FOTO: TOMÁŠ HOLUBEK

Farebné králiky či mini koník lákali deti

'Pieskovisko' z kukurice, raže a pšenice priťahovalo deti ako magnet.

NITRA. Zvieratká ako na skutočnej farme. Takéto lákadlo hlavne pre deti si pripravili v populárnom Gazdovskom dvore v výskumníkov. Bol súčasťou desiateho ročníka Národnej výstavy hospodárskych zvierat na poľnohospodárskej a potravinárskej výstave Agrokomplex.

Expozíciu špeciálne zameranú na deti pripravil Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra. A stavil na osvedčený recept – deti najviac dostanú mláďatká zvierat.

Nastavenie rodenia

Na gazdovskom dvore sa to teda hmýrilo kuriatkami, morkami, jahniatkami, prepeličkami či húsatkami. Niektoré zvieratká sa pritom na svet dostali len v predvečer výstavy. Jeden či dva dni staré prepeličky vážili len čosi cez desať gramov. Deň po narodení dosahovali veľkosť väčšieho čmeliaka. Za štyri dni trvania výstavy svoju váhu prekročili viac ako dvojnásobne.

„Mnohé z týchto zvierat sú z prirodzeného odchovu, sú teda vyliahnuté kvočkami. Deťom sa veľmi páči, keď vidia mamy zvierat spolu so svojimi malými potomkami. Máme tu aj zvieratá z umelého liahnutia, lebo napríklad prepelica nemá pud kvokavosti, je taká, že ani neznáša vajčka do hniezda,“ vysvetľuje Ján Huba z Výskumného ústavu živočíšnej výroby Nitry.

Na to, aby organizátori dosiahli, že detské oči sa na gazdovskom dvore potešia z mláďatiek, bolo treba celú vedu. Odpočítat sa musela dĺžka liahnutia u hydiny a dĺžka gravidity u cicavcov a zvieratá sa 'nastavili' tak, aby v čase začiatku Agrokomplexu boli v optimálnom veku.

„Typickým príkladom je mangalica. Gravidita ošípaných trvá 115 dní. Ak chceme mať na Agrokomplexe dvojalebo trojtýždňové mláďatká, už na jar pri pripúšťaní na to musíme myslieť. Nie vždy je

stopercentná úspešnosť, nie po každom pripustení nastane gravidita. Na jar sme pripustili až tri prasnice, aby sme mali istotu, že na gazdovský dvor prideme s malými prasiatkami,“ povedal Ján Huba.

Mini a maxi zvieratá

Optimálne nastaviť bolo treba nielen dátum počatia, ale i teplotu v samotných haldách. Čerstvo narodené prepeličky sú citlivé na teplo, pre ne je ideálna teplota nad 25 stupňov. To po výraznom ochladení nebolo hlavne v noci možné, preto organizátori museli na noc prepeličky odväzať.

Medzi najväčšie ťaháky na gazdovskom dvore patril miniatúrny koník plemena Falabella. V kohútiku mal asi 70 centimetrov a vážil len 80 kíl. Koník sa bez náznakov vyrušovania nechal pohladkať každému, kto išiel okolo.

Jeho náprotivkom na výstave hospodárskych zvierat bol kôň plemena Norik, ktorému do tony chýbalo asi len sto kíl. Od Falabellu je neporovnateľne vyšší, meria niečo vyše 1,8 metra.

Aj ďalšie druhy vystavených zvierat mali kontrastné rozmery. „Máme tu 25-kilové jahniatka, ale aj barany mäsových plemien, ktoré sa približujú k sto kilám. Sú tu pár dňové trojkilové prasiatka, ale aj kance, ktoré majú 350 kíl,“ vyrátal Ján Huba.

Mladí výskumníci

Ako magnet priťahovalo deti 'pieskovisko' z kukurice, raže a pšenice. Organizátori sa ním inšpirovali v Kanade, kde zožalo veľký úspech.

Detských návštevníkov čakal aj Kútik mladých výskumníkov. V ňom sa deti mohli zábavnou formou učiť o zvieratkách od profesionálov z Univerzity Konštantína Filozofa a Výskumného ústavu živočíšnej výroby.

Dospelí výskumníci ukazovali tým detským, ako sa dajú pod mikroskopom sledovať prvky, krídlo včely či spermie zvierat. Prezentovali sa tu aj ukážky toho, čo všetko bude skúmať vznikajúce centrum AgroBioTech.

TOMÁŠ HOLUBEK